

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ РОЗРОБКИ АЙДЕНТИКИ МАЙБУТНІМИ ФАХІВЦЯМИ З ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ

Козелець Т. І., викладач

*КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» ЗОР,
м. Запоріжжя, Україна*

tatiana-may@uk.net

Ключові слова:

дизайн-освіта, графічний дизайн,
професійне становлення, айдентика,
критичне мислення.

Статтю присвячено визначенню та обґрунтуванню розвитку критичного мислення у навчальному процесі при розробці айдентики майбутніми фахівцями з графічного дизайну. Визначено, що сучасна дизайн-освіта має стати фундаментом вдосконалення та розвитку критичного мислення молодого фахівця та сприяти вихованню інтелекту творчої та незалежної особистості. Розглянуто особливості підготовки фахівців з графічного дизайну. Установлено, що проблематика розвитку критичного мислення є актуальним питанням, особливо в інформаційно насиченому освітньому просторі, що постійно змінюється й трансформується. Попит на фахівців з графічного дизайну дає поштовх для вдосконалення підходів до підготовки молодих фахівців з дизайну, що мають бути конкурентоспроможні, здатні втілювати оригінальні ідеї, критично мислити, приймати нестандартні рішення. Виявлено специфіку діяльності графічного дизайнера. Наголошується на тому, що практичне завдання зі створення фірмового стилю має вагоме значення в процесі професійного становлення графічного дизайнера та наближає студента до реальних умов праці, формування авторського стилю, креативності, професіоналізму та критичного мислення. Обґрунтовано, що, виконуючи навчальне завдання зі створення фірмового стилю, студент учиться аналізувати, оцінювати результати попередніх напрацювань та свої. Результатом навчання через критичне мислення виступає особистісний розвиток студентів: вони перебудовують свій досвід, одержують нові знання та засоби розв'язання проблемних задач.

DEVELOPMENT OF CRITICAL THINKING IN THE PROCESS OF IDENTITY DEVELOPMENT BY FUTURE GRAPHIC DESIGN SPECIALISTS

Kozelets T. I., Lecturer

*Public higher educational institution «Khortytzia national educational and rehabilitation academy»
of Zaporizhzhia Regional Council, Zaporizhzhia, Ukraine*

Key words:

design education, graphic design,
professional development, identity, critical
thinking

The article is devoted to the definition and substantiation of the development of critical thinking in the educational process during developing an identity by future specialists in graphic design. It is determined that modern design education should become the foundation for perfection and development of critical thinking of a young specialist and promote the education of the intellect of creative and independent personality.

The author analyzes the scientific and theoretical approaches of domestic and foreign scientists who studied the importance and formation of critical thinking, as well as theoretical and methodical materials of the basics of graphic design. The author considered the features of training specialists in graphic design, based on skills and knowledge in the areas of drawing, painting, color studies, fonts, book art, foundations of printing, computer graphics, art history, philosophy, sociology, psychology and other knowledge in the fields of technology and economics. It is determined that problems of development of critical thinking are topical issues, especially in the information-rich educational space, which is constantly changing and transforming. Demand for graphic design specialists is an impetus for improving the approaches to training young designers who need to be competitive, able to embody original ideas, think critically, make non-standard decisions. The specificity of the graphic designer's activity, which is distinguished by a wide range of services, is revealed, including the development of magazine designs, outdoor advertising design, creation of corporate identity, various printing products, packaging for goods and web design. The purpose of the graphic designer's activity is visualization of the information, intended for mass distribution by means of typography, cinema, television, and also creation of graphic elements for industrial products and the subject environment. It is emphasized that the practical task of creating an identity is of great importance in the process of professional development of a graphic designer and brings the student closer to real working conditions, the formation of author's style,

creativity, professionalism and critical thinking. The compulsory components of the identity are covered, which include: logo, trade mark, corporate colors, company branded font, advertising card, letterhead, corporate envelope. The author substantiated that: performing the educational task of creating an identity, the student acquires awareness, independence, self-examination, and purposefulness. The result of learning through critical thinking is the personal development of students: they rebuild their experience, receive new knowledge and tools for solving problems.

Постановка проблеми

Процес мислення – це формування та впорядкування ідей, фундаментальна властивість людини, яку слід розвивати та вдосконалювати протягом усього життя. В умовах швидкоплинних змін та інформаційної насиченості слід уміти правильно використовувати отриману інформацію, аналізувати, переосмислювати її, тому вкрай необхідним стає вміння мислити гнучко, динамічно та самостійно. У цьому контексті сучасна дизайн-освіта має стати фундаментом удосконалення та розвитку критичного мислення молодого фахівця, що сприяє вихованню інтелекту творчої та незалежної особистості, здатної на критично-конструктивне бачення себе, навколишнього світу і своєї ролі у ньому.

На нашу думку, сучасна дизайн-освіта має створювати відповідні умови для підготовки компетентного фахівця з графічного дизайну, орієнтованого на постійний професійний розвиток та самовдосконалення. Крім успішного опанування бази знань і вмінь відповідно до специфіки обраної спеціальності, важливим є володіння максимально вираженими професійно необхідними якостями та практичними навичками, що є передумовою ефективного виконання професійних функцій на будь-якому етапі професійного становлення особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Суттєвий інтерес для нашого дослідження становлять праці українських науковців: В. Тітова, О. Тягло, Т. Воропай, С. Терно, а також європейських дослідників критичного мислення: М. Ліпмана, Д. Клустера, Р. Стернберга, Д. Халперна, Р. Пауля.

Теоретичні та методичні матеріали основ графічного дизайну, висвітлювали автори В. М. Лесняк та М. Я. Куленко та інші.

На основі ґрунтовного аналізу джерельної бази визначено, що сьогодні для України проблематика розвитку критичного мислення є актуальним питанням, особливо в інформаційно насиченому освітньому просторі, який постійно змінюється й трансформується. Попит на фахівців з графічного дизайну дає поштовх для вдосконалення підходів до підготовки молодих фахівців з дизайну, що мають бути конкурентоспроможні, здатні втілювати оригінальні ідеї, критично мислити, приймати нестандартні рішення.

Метою статті є визначення та обґрунтування розвитку критичного мислення в навчальному процесі при розробці айдентики майбутніми фахівцями з графічного дизайну.

Виклад основного матеріалу

На сьогодні спеціальність графічного дизайнера стає розповсюдженою серед молодого покоління, це пов'язано з розвитком комп'ютерних технологій, можливістю творчо розвиватись у професії, широким спектром діяльності, яка включає розробку макетів журналів, дизайну зовнішньої реклами, створення фірмового стилю компаній, різноманітної поліграфічної продукції, упакування для товарів і вебдизайн. Метою діяльності графічного дизайнера є візуалізація інформації, призначена для масового розповсюдження за допомогою поліграфії, телебачення, а також створення графічних елементів для промислових виробів, а також у предметному середовищі.

Розглядаючи особливості підготовки фахівців з графічного дизайну, можна відзначити, що вона ґрунтується на вміннях та знаннях у галузях рисунку, живопису, кольорознавства, шрифту, книжкового мистецтва, основ поліграфії, комп'ютерної графіки, історії мистецтва, філософії, соціології, психології та інших знаннях у галузях техніки, технології, економіки. Органічно поєднуючи в собі художника, графіка та дизайнера, молодий фахівець набуває підготовки для проектування художніх творів широкого асортименту.

Нам імпонує думка М. М. Алексєєва, який наголошував, що під час розв'язання питання про те, як готувати молоде покоління до життя та праці, варто враховувати не лише вимоги сьогодення, але й ті, що постануть перед ним через двадцять, тридцять років, коли молоде покоління вже працюватиме в розквіті своїх сил [1, с. 10]. Саме тому акцент в освіті сьогодні припадає на ґрунтовну теоретичну підготовку, автономію та незалежність студента. Головним завданням стає формування інформаційної культури та самоосвіти, яке можна досягти завдяки розвитку критичного мислення. Отже, мета сучасної освіти – це не тільки людина, що має сукупність певних знань, умінь та навичок, це – творча, самостійна, вільна особистість, здатна до саморозвитку. Досягти цього можна лише на засадах особистісно-орієнтованого навчання, яке впроваджується в систему освіти [2, с. 3]. Для того, щоб молодий фахівець мав затребуваність на ринку праці, йому варто не втрачати вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх.

Розглядаючи особливості критичного мислення, можна зазначити, що суть його полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень, тобто йому притаманні усвідомленість, самостійність,

самоаналіз, цілеспрямованість, обґрунтованість, контрольованість, самоорганізованість.

Даний тип мислення необхідний для рішення незвичайних практичних завдань, коли перед особистістю постають конкретні завдання, які неможливо вирішити за наявних знань та умінь, тоді залучаються принципи, стратегії та процедури критичного мислення.

Важливою умовою для розвитку критичного мислення є створення проблемних ситуацій під час навчального процесу, що дає змогу кожному студенту проявити себе як особистість та знайти шляхи розв'язання проблеми.

На нашу думку, критичне мислення – це мислення, що характеризується самовдосконаленням, яке допомагає розглядати ситуації (події, проблеми), оцінювати, аналізувати, робити висновки та знаходити оптимальні шляхи вирішення.

Погоджуємось з науковцем С. Терно, який зазначав, що аби мислення перетворилося на критичне, необхідна наявність комплексу чинників: цілі навчання (мотивація) – створення проблемної ситуації; засіб навчання, який містить правила критичного розмірковування; зміст навчання, поданий системою проблемних задач, що поступово ускладнюються; метод навчання, який передбачає систематичне створення для студентів ситуацій вибору; форма навчання, яка забезпечує діалог у процесі розв'язування ситуацій вибору; метод контролю, що передбачає письмові завдання та наступну групову та індивідуальну рефлексію (аналіз і критику, самоаналіз і самокритику); стиль навчання, який надає студенту право на помилку, моделює ситуації виправлення помилок [6, с. 50-62].

У дослідженні розглянуто розвиток критичного мислення студентів у процесі розробки айдентики, що має на меті застосування нестандартних, нешаблонних міркувань та підходів, які є характерною особливістю критичного мислення при вирішенні навчальних задач.

Завдання зі створення фірмового стилю має вагомe значення у процесі професійного становлення графічного дизайнера та наближає студента до реальних умов праці, формування авторського стилю, креативності та професіоналізму.

Саме під час навчання у вищому навчальному закладі, виконуючи практичні завдання, студент одночасно сприймає навчальний матеріал, розуміє, запам'ятовує та застосовує його для вирішення навчально-професійних завдань. Через це професіоналізуються всі пізнавальні процеси студента, збагачується активний і пасивний словник.

Незаперечним є той факт, що професійне становлення сприяє розвитку особистості, бо, проявляючи себе в професійній діяльності, молодий фахівець формує власне відношення до майбутньої професійної діяльності, мотивів її виконання.

Працюючи над створенням фірмового стилю (айдентики) компанії у навчальному процесі, студенти розробляють його обов'язкові компоненти:

логотип, фірмовий знак, фірмові кольори, фірмовий шрифт, фірмову візитку, фірмовий бланк, фірмовий конверт [3, с. 395]. Як відомо, кожна успішна компанія користується послугами дизайнерів, бо завдяки фірмовому стилю мають можливість розвитку бізнесу та перспективу вирізнятись серед конкурентів.

Варто зазначити, що вдало розроблена айдентика – це засіб формування іміджу фірми, а також певний носій інформації. Компоненти фірмового стилю допомагають споживачу відрізнити одну продукцію від іншої та сформувані факт довіри до компанії.

Процес критичного розмірковування під час розв'язування проблемної задачі, а саме - створення фірмового стилю, відбувається у такий спосіб:

зіткнення з проблемою, результативним завершенням цього етапу є усвідомлення задачі (тобто отримання завдання із зазначенням специфіки діяльності компанії, для якої буде розроблений фірмовий стиль);

спроба подолати труднощі за допомогою наявних предметних способів дій та знань, яких бракує (збір тематичної інформації з використанням підручників та інтернет-ресурсів, тобто пошук аналогів з детальним аналізом позитивних та негативних сторін);

переструктурування способів дій та знань, вироблення нового погляду, що завершується осяянням (розробка ескізів власного фірмового стилю, використовуючи різноманітні творчі підходи та стилістику; визначення фірмових кольорів та затвердження логотипа чи знака, тобто знаходження ідеї та розв'язання проблемної ситуації);

обґрунтування віднайденого рішення та представлення результатів, що вимагає розгортання думки на всіх рівнях (створення логотипа компанії та усіх компонентів фірмового стилю, дотримуючись єдиної стилістики, презентація та захист власного дизайн-продукту).

Тобто розробка фірмового стилю – це складний та тривалий процес. Утілення нової ідеї має під собою велике підґрунтя знань у сфері композиції, психології сприйняття кольорів, гармонійного підбору шрифтів і т. п. Перед дизайнером стоїть непросте завдання через невеликий знак або логотип, використовуючи вузький діапазон художніх засобів, створити лаконічне зображення, що розкриває специфіку діяльності компанії, дає змогу закріпити в споживача позитивне ставлення та запам'ятовування фірми.

Створення фірмового стилю - це творчий, захоплюючий процес, що привчає студента мислити критично, припускати ту чи іншу реакцію споживачів, впливати на свідомість, формувати певні асоціації. Тобто ми можемо говорити, що критичне мислення формується та розвивається під час опрацювання студентами інформації, оцінки реальної ситуації, вибору раціональних способів вирішення поставленої задачі.

Отже, мислення може бути критичним тільки тоді, коли воно має індивідуальний характер. Надзвичайно

важливою умовою в цьому процесі є відчуття, що результат самостійного пошуку приносить плідний вплив та окрім отримання досвіду у даній сфері, студент створює новий, авторський, унікальний дизайн-продукт.

Варто зазначити, що застосування технології розвитку критичного мислення – один із шляхів виховання активної особистості та засіб розвитку творчих здібностей молодого фахівця з графічного дизайну.

Висновки та перспективи дослідження

Отже, винятково важливого значення, на нашу думку, набуває підготовка майбутнього фахівця з графічного дизайну якісного типу, який здатний і готовий самостійно вирішувати серйозні професійні завдання та вирізняється креативністю, прагненням до самовдосконалення та критичного мислення.

На сьогодні графічний дизайнер виконує важливу роль створення візуально-інформаційного середовища, забезпечуючи необхідний зв'язок між людиною та середовищем, між людиною та суспільством.

Процес мислення потребує постійної практики та довгострокового культивування, тому дизайн-освіта стає основою професійного становлення молодого фахівця та сприяє розвитку критичного мислення, вихованню інтелекту творчої та самостійної особистості.

Виконуючи навчальне завдання зі створення айдентики, студент учиться аналізувати, оцінювати результати попередніх напрацювань та свої. Результатом навчання через критичне мислення виступає особистісний розвиток студентів: вони перебудовують свій досвід, одержують нові знання та засоби розв'язання проблемних задач.

Література

1. Алексеев М. Н., Щедровицкий Г. П., Розин В. М., Непомнящая Н. Г. Логика и педагогика. Москва: Касталь, 1993. 32 с.
2. Важеевская Н. Е. Гносеологические корни науки в системе школьного образования. *Педагогика*. 2002. № 4. С. 3-9.
3. Куленко М. Я. Основы графического дизайна: підручник. Київ: Кондор, 2006. 489 с.
4. Лесняк В. Н. Графический дизайн (основы профессии). Москва: Индекс Маркет, 2011. 416 с.
5. Терно С. О. Исторична освіта сьогодні: виклики і відповіді. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філософія. Філософські перипетії*. Харків, 2012. Вип. 45. С. 121-127.
6. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення (на прикладі навчання історії): навч. посіб. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 105 с.
7. Тимоха С. Теоретичні основи розвитку критичного мислення студентів. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. Слов'янськ, 2001. Вип. LV, част. II. С. 52-57.
8. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/gnvp/2011_55_2/8.pdf (дата звернення: 10.04.2019).
9. Титов В. П., Тягло А. В., Воропай Т. С. Критичне мислення: проблеми світової освіти ХХІ ст. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1999. Вип. 9. С. 418–421.
10. Тягло О. В. Критичне мислення: навч. посіб. Харків: Основа, 2008. 192 с.
11. Paul R. W. *Critical Thinking: What Every Person Needs to Survive in a Rapidly Changing World*. Rohnert Park, CA: Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State Univ., 1990.